

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
माननीय न्यायाधीश श्री ज्ञानेन्द्रबहादुर कार्की
फैसला

संवत् २०७० सालको पुनरावेदन नं. ०७०-CI-००१३

मुद्दा : परमादेश

रामभजुको छोरा जिल्ला सप्तरी गा.वि.स. नर्घो वडा नं.९ बस्ने लालदेव
यादव -----१ } पुनरावेदक
निवेदक
विरुद्ध

जिल्ला प्रहरी कार्यालय सप्तरी, राजविराज -----१ } प्रत्यर्धी
जिल्ला प्रहरी कार्यालयको कार्यालय प्रमुख-----१ } विपक्षी

शुरु फैसला गर्ने :

माननीय न्यायाधीश श्री दीपककुमार कार्की
पुनरावेदन अदालत राजविराज

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९ बमोजिम यसै अदालतको क्षेत्राधिकारभित्रको
भई दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ :

म निवेदककी पत्नी विमलादेवी यादवनी वादी र मुनेश्वर मण्डल समेत प्रतिवादी
भएको बिगो नं. ९७२।८३२ को ज.खि.घ.उ.च. मुद्दामा सप्तरी जिल्ला अदालतको
आदेशानुसार फैसलाबमोजिम खिचोला गरेको जग्गामा सप्तरी जिल्ला अदालतका डोर
कर्मचारीलाई लिई विवादित स्थलमा पुग्दा जिल्ला सप्तरी गा.वि.स. नर्घो वडा नं. ८ बस्ने
परमानन्द यादव समेतका १४ जना भई डोर कर्मचारीउपर नै हुल हुज्जत गरी मैले राखेको

परालको टालमा आगो लगाई दिएको हुँदा अन्यायीहरूलाई कानूनबमोजिम कारवाही गरिपाउँ भनी विपक्षी कार्यालयमा मिति २०६६।१०।५ गते जाहेरी दिएकोमा जाहेरी नै हराएको भनी जवाफ पाएकोले हुलाकबाट पुनः जाहेरी दरखास्त पठाउनु भनी जवाफ दिए । सोहीबमोजिम मिति २०६७।१।२९ गते जिल्ला हुलाक कार्यालय सप्तरी मार्फत हुलाकबाट रजिष्ट्री गरी पठाएकोमा हालसम्म कुनै पनि कारवाही नभएको हुँदा म निवेदकले दायर गरेको जाहेरी दरखास्त लिई दर्ता गरी कानूनबमोजिम कारवाही गर्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको लालदेव यादवले पुनरावेदन अदालत राजविराजमा दायर गरेको निवेदन ।

मिति २०६६।१।२९ मा परालको टालमा आगो लगाएको भनी मिति २०६६।१०।५ मा जाहेरी दिएकोमा कारवाई नै नगरी दिएको हुँदा पुनः मिति २०६७।१।२९ मा हुलाकबाट जाहेरी दिएको भन्ने निवेदकको निवेदन जिकीर देखिन्छ । रु.१३००।- को विगो कायम गरी आज भन्दा करीब १४ महिना अघिको घटनाको विषयमा परमादेशको माग गरेको देखिन्छ । प्रहरी कार्यालयबाट जाहेरीमा कारवाई नगरिएको भए सोको तत्काल कानूनी उपचार खोज्नुपर्ने हो । पराल जलाएको भन्ने सन्दर्भमा हाल घटनास्थल मुचुल्का समेत खडा गर्न सकिने अवस्था हुँदैन । अन्य अनुसन्धानको विषय पनि हुन सक्तैन । जाहेरी दर्ता गरी कारवाई गर्न परमादेश जारी हुनुको उद्देश्य सो घटनाको यर्थात पत्ता लगाउने हो । जुन हाल आएर सम्भव नै देखिँदैन । जिल्ला अदालतले गरेको काम कारवाहीको विषयमा सोही अदालतले हेर्ने विषय हो । यस्तो अवस्थामा लिखित जवाफ माग गर्नुको औचित्य समेत नदेखिएकोले निवेदन जिकीरबमोजिम लिखित जवाफ माग गर्नु पर्ने देखिएन । रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०६७।१।२८ मा भएको आदेश ।

सप्तरी जिल्ला अदालतको बीगो नं. ८३२ को चलन चलाउने कारवाहीमा मिति २०६६।१।२९ को डोर तोकी डोर कर्मचारी दिनको ३ बजेको समयमा गएको अवस्थामा जिल्ला सप्तरी गा.वि.स.नर्घो वडा नं.८ बस्ने परमानन्द यादव, अशोक यादव, लक्ष्मीनारायण यादव, महेश यादव, ऐ.ऐ. वडा नं. ९ बस्ने रामबिलास यादव, कुवेर मुशहर, बद्री मण्डल, लक्ष्मी मण्डल, नारायण मण्डल, रामेश्वर मण्डल, विशेश्वर मण्डल, सन्तोष मण्डल र कुशेश्वर मण्डल समेतले मेरो परालको टालमा आगो लगाई नोक्सान पुऱ्याएको हुँदा

आवश्यक कारवाही गरी पाऊँ भनी प्रत्यर्थी जिल्ला प्रहरी कार्यालय सप्तरीमा मिति २०६६।१०।५ मा निवेदन दर्ता गर्न गएकोमा कुनै कारवाही नगरेको र पुनः मिति २०६६।१।२९ मा हुलाक मार्फत् उपरोक्त कुरा उल्लेख गरी कारवाहीमा लागि पठाएकोमा सो जाहेरी दर्ता नगरी अन्यायीहरूलाई लुकाउने कार्य गरेकोले मेरो उक्त जाहेरी दर्ता गरी आवश्यक कारवाही प्रारम्भ गर्न परमादेशको आदेश जारी गरी पाऊँ भनी पुनरावेदन अदालत राजविराजमा निवेदन दर्ता गराएकोमा पुनरावेदन अदालत राजविराजले पनि करण देखाउ आदेश जारी नै नगरी मैले दायर गरेको निवेदन खारेज गर्दा मलाई अन्याय हुन गएको छ । यसर्थ पुनरावेदन अदालत राजविराजको उक्त त्रुटिपूर्ण आदेशलाई बदर गरी मेरो निवेदन मागबमोजिम प्रत्यर्थीहरूका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी गरी पाऊँ भनी पुनरावेदक लालदेव यादवले पुनरावेदन अदालत राजविराजमार्फत् यस अदालतमा दायर गरेको पुनरावेदन पत्र ।

नियमबमोजिम दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी इजलससमक्ष पेश भएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन अदालत राजविराजले कारण देखाउ आदेश जारी नै नगरी रिट निवेदन नै खारेज गरेको आदेश मिलेको छ, छैन उक्त आदेश उल्टी गरी निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गरी पाऊँ भन्ने पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्छ, सक्दैन भन्ने कुराको मिसिल संलग्न कागजात हेरी निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ हेर्दा मिति २०६९।१।२९ गते जिल्ला अदालतको फैसलाबमोजिमको कार्य सम्पादन गर्न भनी अदालतका डोर कर्मचारी समेत विवादित स्थलमा गएको अवस्थामा परमानन्द यादव समेतका १४ जना व्यक्तिहरू जम्मा भई हुलहुज्जत गरी आफ्नो चौपायको लागि राखेको परालको टालमा आगो लगाई रु.१,३००/- बराबरको क्षति पुऱ्याएकोले निजहरूलाई कानूनबमोजिम कारवाही गरी पाऊँ भनी मिति २०६६।१०।५ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय सप्तरीमा जाहेरी दरखास्त दिएकोमा सोउपर कुनै कारवाही नै भएन । पुनः उक्त कारवाहीको लागि भनी मिति २०६७।१।२९ मा हुलाकमार्फत रजिष्ट्री गरी जाहेरी पठाएकोमा सोउपर पनि कुनै कारवाही नगरेको हुँदा मैले दिएको उक्त निवेदनउपर कारवाही गर्नु गराउनु भनी परमादेशको उपचार माग गरी निवेदकले निवेदन दर्ता गराएकोमा पुनरावेदन अदालत राजविराजले विलम्बको आधारमा उक्त मुद्दा कारण देखाउ आदेश जारी नै नगरी

निवेदक खारेज गरेको देखिन्छ । यी पुनरावेदकले आफ्नो परालको टालमा परमानन्द यादवसमेतका मानिसहरूले मिति २०६६।९।२९ मा आगो लगाएको विषयलाई लिई मिति २०६७।१२।७ मा अर्थात वारदात मितिले झण्डै १४ महिनापछि अदालत प्रवेश गरेको देखिन आयो ।

कसैको गलत कार्य वा ढिलासुस्ती वा निर्णयबाट असर पुग्न जाने व्यक्ति वा पक्षले सो कुराको थाहा जानकारी हुना साथ कानूनले हदम्याद तोक्को भए सोही अवधिभित्र र हदम्याद नतोकेको अवस्थामा विवेकसम्मत तथा तर्कसंगत अवधिभित्रै उपचार माग गर्नुपर्ने हुन्छ । आफ्नो अधिकारको अतिक्रमण भयो भनी अधिकारको पुनर्स्थापनाका लागि माग गर्ने व्यक्तिले उचित समयभित्र सम्बन्धित निकायसमक्ष उपस्थित हुनुपर्छ । कसैले गुमेको आफ्नो अधिकारको मौकैमा खोजी नगरी बेवास्ता गर्छ भने त्यसबाट उत्पन्न हुने दुष्परिणाम पनि आफैले भोग्नु पर्छ । आफ्नो गल्लिले अरुलाई हानि नोक्सानी पुऱ्याउन सकिदैन भन्ने समन्यायिक सिद्धान्त समेतका आधारमा यी पुनरावेदक आफ्नो सम्पत्तिमाथि अतिक्रमण भएउपर क्षतिपूर्ति भराई पाउँ भनी कारवाहीका लागि चढाएको जाहेरी दरखास्तलाई गतिमय गराई पाउन करीब १४ महिनापश्चात् परमादेशको आदेश माग गरी अदालतमा प्रवेश गरेको पाइयो । यतिका अवधिपश्चात् अधिकारप्राप्त निकायमा पुनरावेदकको जाहेरी दर्ता गरी कारवाही गर्नु भनी आदेश जारी गर्दा पनि समयको अन्तरालका कारणबाट घटनाको यथार्थता उजागर हुन नसक्ने अवस्थामा पुनरावेदकले दायर गरेको जाहेरी दरखास्त उपर के कति कारणले कारवाही प्रारम्भ नगरिएको हो भनी लिखित जवाफ मगाई रहनु पर्ने हो भन्ने समेतका कुराको खोजबीन गर्नुको औचित्य समेत देखिन आएन । मिति २०६६।१०।५ को जाहेरीमा कारवाही नभएको भए तत्कालै समुचित उपचार खोज्नु पर्नेमा मिति २०६७।१।२९ मा पुनः हुलाकमार्फत् जाहेरी दिएको भन्ने निवेदक कथन भएपनि मिति २०६६।१०।५ मा जाहेरी दिएको वस्तुनिष्ठ आधार पुनरावेदनमा समेत देखाउन सकेको पाइएन ।

अतयवः अनावश्यक विलम्ब गरी परमादेशको आदेश माग गरी दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा लिखित जवाफ माग गर्नुको औचित्य समेत नदेखिएको भनी रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०६७।१२।८ को आदेश

मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्दैन । दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत : लोकनाथ पराजुली

कम्प्युटर टाईप गर्ने : विदुषी रायमाभी

इति संवत् २०७० साल फाल्गुण १९ गते रोज २ शुभम् ...